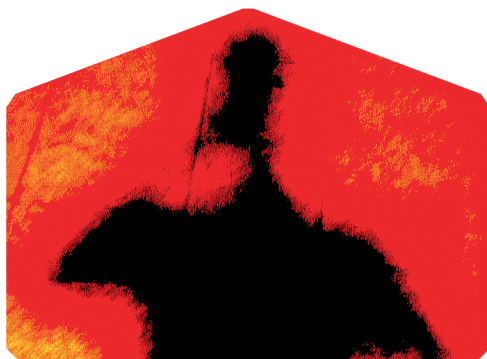

0
i
k
o
s

Aleksander Wat:
forma życia

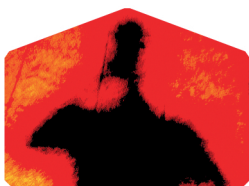
Studium o pisaniu,
doświadczeniu,
obecności

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

**Paweł
Paszek**

Paweł Paszek, doktor nauk humanistycznych, zatrudniony w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jego zainteresowania badawcze lokują się w obrębie antropologii kultury i literatury, teorii i praktyk interpretacyjnych, filozofii nowożytnej, filozofii kultury, antropologii przestrzeni i ekokrytyki. Autor książki *Literatura życia otwartego. Fragmenty lekturowe przy wierszach Mariusza Grzebalskiego* (Katowice 2017) i licznych artykułów naukowych, współredaktor dwóch książek monograficznych.

[Kup książkę](#)

Aleksander Wat: forma życia

Studium o pisaniu,
doświadczeniu, obecności

Pamięci dziadka Henryka (1940–2019)

[Kup książkę](#)

Paweł Paszek

Aleksander Wat: forma życia
Studium o pisaniu,
doświadczeniu, obecności

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2021

[Kup książkę](#)

Seria: *Oikos*. Komparatystyka Literacka i Kulturowa (1)

Redaktor serii

Aleksandra Kunce

Rada naukowa serii

Magdalena Abraham-Diefenbach, Piotr Bogalecki, Ilona Copik, Vicente Durán Casas, S.J., Danú Alberto Fabre Platas, Zbigniew Kadłubek, Dariusz Kulas, Ewa Łukaszyk, Tadeusz Miczka, Alina Mitek-Dziemba, Ekaterina Nikitina, Krystyna Paradowska, Paweł Paszek, Karolina Pospiszil, Tadeusz Sławek, Olga Topol

Recenzent

Katarzyna Kuczyńska-Koschany

Spis treści

Wykaz skrótów 7

Wstęp 9

Część I

Doświadczenie. Podmiot. Poetologia 29

Doświadczenie 36

Podmiot 61

Poetologia 76

Aleksander Wat 86

Część II

Pisanie: intryga otchłani 115

Tekstualna galaktyka Wata 122

Subiectum in lingua 183

Intryga otchłani 236

Część III

Pisanie: imię własne 305

Praeambulum 334

Kamień i życie 348

Życie idiomatyczne 444

Imię własne 536

Część IV

Rekapitulacja 583

Zakończenie 623

Bibliografia 629

Indeks nazw osobowych 675

Summary 689

Résumé 691

Wykaz skrótów

odnoszących się do dzieł
Aleksandra Wata

(W, 1957)	– Wiersze. Kraków 1957.
(„T”, 1962)	– Wiersze śródziemnomorskie. A. Pieśni wędrowca. „Twórczość” 1962, nr 7.
(WŚ, 1962)	– Wiersze śródziemnomorskie. Warszawa 1962.
(CŚ, 1968)	– Ciemne świedldo. Paryż 1968.
(WW, 1987)	– Wiersze wybrane. Oprac. A. Micińska, J. Zieliński. Warszawa 1987.
(ŚHK, 1991)	– Świat na haku i pod kluczem. Oprac. K. Rutkowski. Warszawa 1991.
(PZ, 1992)	– Poezje zebrane. Oprac. A. Micińska, J. Zieliński. Kraków 1992.
(BL, 1993)	– Bezrobotny Lucyfer i inne opowieści. Wyb. i oprac. W. Bolecki, J. Zieliński. Warszawa 1993.
(UL, 1996)	– Ucieczka Lotha. Oprac. W. Bolecki. Warszawa 1996.
(P, 1997)	– Poezje. Oprac. A. Micińska, J. Zieliński. Kraków 1997.
(DBS, 2001)	– Dziennik bez samogłosek. Oprac. K i P. Pietrychowcie. Warszawa 2001.
(K I, 2005 / K II, 2005)	– Korespondencja. Oprac. A. Kowalczykowska. Warszawa 2005.

Wykaz skrótów

- (CNP, 2007) – *Coś niecoś o „Piecyku...”*. Brulion. „Zeszyty Literackie” 2007, nr 99.
- (WŚCS, 2008) – *Wiersze śródziemnomorskie. Ciemnie świeciło*. Oprac. J. Zieliński. Gdańsk 2008.
- (WW, 2008) – *Wybór wierszy*. Oprac. A. Dziadek. Wrocław 2008.
- (MW I, 2012 / MW II, 2012) – *Mój wiek. Pamiętnik mówiony*. Oprac. R. Habielski. Kraków 2012.
- (P, 2008) – *Publicystyka*. Oprac. P. Pietrych. Warszawa 2008.
- (N, 2015) – *Notatniki*. Oprac. A. Dziadek, J. Zieliński. Katowice 2015.
- (DBS, 2018) – *Dziennik bez samogłosek*. Oprac. M. Kmiecik. Kraków 2018.

Wstęp

Chwała sztuki streszcza się w tworzeniu, w twórczości.

(Steiner, 2004, s. 30)

Piszę. Piszę o tym, że piszę. W myśli widzę siebie piszącego o tym, że piszę, i mogę także ujrzeć siebie patrzącego na to, jak piszę. Przypominam sobie samego siebie piszącego, a także oglądającego siebie podczas pisania. I widzę siebie przypominającego sobie, jak patrzę na siebie piszącego, i przypominam sobie siebie, jak oglądam się sam we wspomnieniu, że pisałem, iż piszę, widząc siebie piszącym, że pamiętam, iż widziałem już dawniej siebie piszącego, że pamiętałem, iż widziałem siebie, jak pisałem, i że pisałem, iż piszę, że pisałem. Mogę też sobie wyobrazić siebie piszącego, że napisałem, iż mógłbym sobie wyobrazić siebie piszącego, że napisałem, iż wyobrażałem sobie siebie piszącego o tym, że widzę siebie piszącego, że piszę.

(Elizondo, 1983, s. 5)

BO JA PISZĘ PISZĘ i coraz więcej dowiaduję się o tym, czego nie wiem, i tego „nie wiem” pisząc dowiaduję się, może wyprawa po nie wiem, nie wiem, powiedz mi, pokaż mi, wsadź to w mnie, powiej to w mnie, żebym miał czy miała czy miało odpowiedź na pytanie, twoje czy moje albo jeszcze czyjeś, lub niczyje, bo może sam krajobraz tu leży, albo i nawet tego krajobrazu nie? Bo może to tylko myśl tego, czy tej

co w jaskini, ku jasnemu zwrócone, i to czy ten czy ta w jaskini je ma? Czy że jej czy jemu czy temu się widzi że widzi je, czy też ten czy to czy ta patrzy i widzi co jest – bo, co jest, jest – i jest tylko tam i tylko tam naprawdę?

(Falkiewicz, 2009, s. 71)

Literatura jest doświadczeniem. Przy tym zdaniu, przy jego znaczeniach, w bliskości jego sensów odkrywamy niemalże wszystko, co zostało napisane w niniejszej książce. W perspektywie względnie uściślających zasad i w ascetologicznym spotkaniu z literaturą w lekturze, w zespole gramatyki i retoryki, w pieśni języka, pośród opowieści i głosów, pośród tekstów będziemy, co rusz, odnajdywać refleksy, zastosowania, interpretacje i realizacje pierwszego zdania: literatura jest doświadczeniem. Taka bardzo ogólna konstatacja wskazuje na, znaczny rozmiarem, obszar humanistycznego namysłu, w którym spotykają się z sobą antropologia kulturowa, literaturoznawstwo, estetyka, filozofia, a także, co być może najważniejsze, etyka (powiązana, mówiąc najogólniej, z przygodami twórczej obecności w tekstach i pozostająca w ścisłej relacji z problemem samego obcowania z tekstami). Niezbędne okażą się zatem działania skracające dystans, praca nad głębią ostrości, a przede wszystkim skrupulatne, doświadczeniowe czytanie. W ten sposób chcemy skierować naszą uwagę na pewną praktykę życia, której zasadniczy *modus* łączy się z twórczym pisanem mającym walory absolutnie egzystencjalne. Uwagi te wiedzą bezpośrednio do drugiego zdania, równie istotnego, jak pierwsze, do którego także będziemy nieustannie wracać: dzieło Aleksandra Wata – głównego bohatera książ-

ki – należy rozumieć przede wszystkim jako pisaną formę życia. Zdanie to również wymaga wyjaśnień i skrupulatnej suplementacji – niniejsza książka jest próbą wywiązania się z tego zadania. Wat, mówiąc wprost – poczynawszy od debiutanckiego *JA z jednej strony i JA z drugiej strony mego mopożelaznego piecyka* (1919), będącego dziełem-próba rozbitcia formy w celu spotkania z prawdą „ja”, przez pisanie zawiązujące ścisłą relację z życiem w *Wierszach* (1957), a zwłaszcza w *Wierszach śródziemnomorskich* (1962), aż po *Ciemne świeci-dło* (1968), włączywszy w to zarówno projekty prozatorskie, eseistyczne i krytyczne, szkice wierszy, wszelkie próby lyryki oraz epiki, jak i zapisy, noty, wspomnienia – pisanie praktykował i pisanie realizował swą egzystencję.

Słowa początkowe – nasze pierwsze zdanie – stanowią parafrazę osobliwego oświadczenia, które wypowiada, a raczej zapisuje Malte Laurids Brigge, postać stworzona przez Rainera Marię Rilkego (*Malte. Pamiętniki Malte-Lauridsa Brigge*, 1910). Tytułowy bohater – a zarazem fingowany autor i narrator tej niewielkiej w rozmiarach, stylizowanej na notatnik, powieści – jest personą hipersensytywną, cechuje go osłabienie i egzystencjalna prekarność, szczególnie *vulnérabilité*¹. Ta ostatnia cecha, będąc nieprzypadkowym stygmatem, który sytuuje Maltego wśród najbardziej reprezentatywnych postaci nowoczesnej literatury, okazuje się atrybutem pewnego rodzaju obecności. Chodzi tu o niewymienne i nieprzechodnie znamię poznawczej

---

¹ *Vulnérabilité* (franc.) można oddać polskim zwiazkiem wyrazowym ‘podatność na zranienie’, ‘czułość wobec bodźców’, ale również ‘wrażliwość’, ‘kruchosc’. Bogate pole semantyczne w centrum swym zawiera łaciński termin *vulnus*, który oznacza ‘ranę’, ‘uraz’ czy też ‘cios’.

zarliwości, winietę chwiejnego, niemocnego stawania się, ekwiwalent intensywności egzystencji i przeżyć. Nie odkrywamy zresztą żadnej rewelacji, bo *vulnérabilité* to danina dzieci moderny. Dzieło Rilkego z całą pewnością można uznać za traktat o tej właśnie przypadłości. Powinnością naszą jest również wspomnienie w tym miejscu o pewnym fakcie z biografii Rilkego, mianowicie kryzys twórczy, który dotknął autora *Sonetów do Orfeusza* w 1910 roku i trwał przez kilka lat, zapoczątkowały przedłużające się prace nad *Pamiętnikami Maltego* – dzieło to, pisane przez niemalże sześć lat, można w istocie uznać za poetologiczny dokument osobistego doświadczenia, świadectwo zmagania się z literacką i językową materią tudzież opowieść o rozziwach ducha, o dramatach i rozterkach toczących się w intymnych głębiach. Nie ma wątpliwości, że w Maltem przeglądał się sam Rilke, jego związek z ową postacią wydaje się wprost organiczny. Oto fragment szczególnych dezyderat i wyznań Maltego, z których zaczerpnęliśmy:

Poezje nie są bowiem, jak ludzie sądzą, uczuciami (uczucia miewa się dość wcześnie) – są doświadczeniami. Gwoli jednej strofy trzeba wiele miast zobaczyć, ludzi i rzeczy, trzeba znać zwierzęta, trzeba czuć, jak latają ptaki, i znać gest, z jakim małe kwiaty otwierają się o świcie. Trzeba umieć myśleć wstecz o drogach w nieznanym stronach, o niespodzianych spotkaniach i rozstaniach, których nadejście widziało się dawno – o dniach dzieciństwa jeszcze nie wyjaśnionych, o rodzi-
cach, których się martwić musiało, skoro dziecku radość nieśli, a dziecko jej nie rozumiało (była to radość dla kogoś innego), o dziecięcych chorobach, co poczynają się tak dziwnie w tylu ciężkich i głębokich przemianach, o dniach w cichych, bez-

szmernih izbach i o rankach nad morzem, o morzu w ogóle, o morzach, o nocach podróżniczych, co w dal szumiały hen w górze i z wszystkimi gnały gwiazdami – a to jeszcze nie dosyć, jeżeli komuś wolno myśleć o tym wszystkim! Trzeba mieć wspomnienia wielu nocy miłosnych, z których żadna nie była równa drugiej, krzyku rodzących i wspomnienia lekkich, białych, śpiących połoźnic, które się zamykają. Ale i przy kochających trzeba było spędzać czas, przy zmarłych trzeba było siedzieć w izbie z otwartym oknem i miarowymi szmerami. A nie wystarcza i to jeszcze, że się ma wspomnienia. Trzeba je umieć zapomnieć, jeśli jest ich wiele, i trzeba mieć tę wielką cierpliwość czekania, póki nie wrócą. Bo wspomnienia same to jeszcze nie to. Dopiero kiedy krwią się staną w nas, spojrzeniem i gestem, czymś bezimiennym i nie dającym się odróżnić od nas samych, dopiero wtenczas zdarzyć się może, iż w jakiejś bardzo odosobnionej godzinie pierwsze słowo poezji wstanie pośrodku nich i z nich wyjdzie (Rilke, 1959, s. 29)².

Wszelka próba opowieści o splocie literatury i doświadczenia jest próbą opowieści o literaturze w ogóle. Niemniej, z przywołanego fragmentu wyłania się wyjątkowa, naszym zdaniem, warta szczególnej uwagi, sylweta pewnej koncepcji pisania, mianowicie pisania *in extremis*, pisania radykalnego. Wszystko, co zostało wymienione, enumeracja zdarzeń i zjawisk, zarówno tych przynależnych światu fizycznemu, jak i tych przynależnych psychice, spraw biologii i spraw duszy, kwestii pamięci, refleksji, inności i obcości – włączając w to przemilczaną resztę, za którą ręczy *enumeratio*, której prawem jest przemawiać także w imie-

---

² Por. Rilke, 2011; zob. Kuczyńska-Koschany, 2018, s. 117–132.

niu tego, czego nie wliczono w werbalny rachunek – ma stać się fundacją, zasadą, jednym witalnym organem piszącego i pisanego. Wszystko to ma stać się jednocześnie wydarzeniem tego, który pisze, i obecnością wiersza – krwią, sensem, spojrzeniem, gestem. Pisanie oznacza, że tekst wraz z poetą przekracza pewien próg, wstępuje w *dominium* szczególnej realności. W ten sposób literatura staje się i jest doświadczeniem. Podobnie rzeczony fragment dzieła Rilkego odczytuje Maurice Blanchot:

Tego, kto poświęca się dziełu, przyciąga ono do punktu, w którym znosi próbę własnej niemożliwości. Wówczas dzieło staje się doświadczeniem, lecz cóż znaczy to słowo? W jednym z fragmentów *Maltego* Rilke powiada, że „wiersze nie są uczuciami, lecz doświadczeniami. Gwoli jednej strofy trzeba wiele miast zobaczyć, ludzi i rzeczy...”. Rilke nie chce przy tym powiedzieć, że wiersz to wyraz bogatej osobowości, zdolnej do życia i różnych przeżyć. Wspomnienia są niezbędne, ale tylko po to, by je zapomnieć, by w zapomnieniu, w ciszy głębokiej przemiany narodziło się u kresu słowo, pierwsze słowo wiersza. Doświadczenie oznacza tu kontakt z byciem, odnowienie w tym kontakcie samego siebie, oznacza próbę, która jednak pozostaje nieokreślona (Blanchot, 2016, s. 93).

Pisanie – jako doświadczenie przekroczenia – zmierza ku odsłonięciu i odkryciu zacenionej strefy, skąd dociera do nas mowa. Pisanie to *ekstasis* (ἐκστασις)³ – nagłość i dynamizm kryzysu, krytyczny moment, przemiana i przejście. Do tego nawołuje rodzące się dzieło i pieśń języka. Pisa-

---

³ Kwestię tę bardziej szczegółowo omawiamy w części I.

nie, będące formacją⁴ życia w życiu, oznacza próbowanie egzystencji i – jak pisze Blanchot – odnowienie kontaktu z byciem. Niewykluczone, że to na tym przede wszystkim polega istotny sens spotkania *vis-à-vis* z tkaniną tekstu, którą można zedrzyć, której można dotknąć, dalej tkać lub rozpruwać, nawet jeśli okaże się, że z ciemności skrytej za ową tkaniną dociera do nas mowa tej obecności, która jest tylko przebraniem lub nagim „nic”. Literatura będąca doświadczeniem staje się ruchomą, to znaczy pracującą i ewoluującą, sygnaturą uobecniającego się życia – pisanie w tym rejestrze odkrywamy jako inwestyturę obecności, *ars poetica* zaś przedstawia się jako gra, która toczy się o naprawdę wysoką stawkę. Analogicznie, wobec praktyk pisania *in extremis*, możemy mówić o powołaniu do życia osobliwego stylu lektury⁵, ale dzieje się to dopiero w trakcie czytania

---

⁴ Termin „formacja” będziemy rozumieć podobnie jak ma to miejsce w kolokacjach: „formacja osobowościowa”, „formacja intelektualna” czy „formacja duchowa”. W ten sposób nazywamy złożony proces docierania do formy, pracy w jej obrębie (kształtowanie, dojrzewanie, strukturyzowanie, poznawanie, realizowanie).

⁵ W formule „styl lektury” zawiera się odniesienie do *Świadectw i stylów odbioru* Michała Głowińskiego. Nasza propozycja wydaje się zresztą pewną okazjonalną kumulacją tych stylów odbioru, które przekształcają lekturowo tekst w duchu alegorii, symbolu, *mimesis*, również mitu, jednak najbliższej nam do stylu ekspresyjnego i estetyzującego – w paradoksalnym zestawie dwie te drogi wiążą się w doświadczeniowym stylu lektury. Zgodnie z ustaleniami Głowińskiego, „w stylu ekspresyjnym [...] zjawiskiem najistotniejszym jest sytuowanie czytanego utworu wobec nadawcy. Autor jest tutaj kimś innym niż tylko owym dalekim sprawcą, od którego odłączyć można wypowiedź i uznać, że zdobyła byt autonomiczny. Traktowany jest jako *sui generis* składnik tekstu, skoro cała lektura ma doprowadzić do ujawnienia jego właściwości, a wszystko, co w dziele obecne, interpretowane jest jako syndrom, a niekiedy nawet – bezpośredni przekaz jego osobowości. Ekspresyjny styl odbioru zakłada

i nie ma tu jakiegoś wybitnego znaczenia skrupulatne przygotowanie teoretyczne, mamy raczej na myśli swoistego i okazjonalnego „ducha” czytania, który tylko częściowo pozostaje pod naszą kontrolą. Styl lektury, który chcemy zaproponować, wiąże się w żywiołowym spotkaniu z tekstem, z konkretnym tekstem – jeśli pisanie oznacza stwarzanie, także w sensie stwarzania podmiotu, a nawet więcej, stwarzania piszącego, to uwzględnivszy nieco odmienne warunki i nieco inne zasady, również czytanie jest stwarzaniem, konkretnym przejściem przez konkretny tekst. Czytać to przychodzić do siebie, w intensywności rozpoznania, aż po zatracenie i etyczną przemianę. Swoiste instrukcje i świadectwa stylu lektury zaangażowanej, obsesyjnej czy ekstatycznej – nie tyle w sensie euforii (choć bywa i tak), ile w sensie przekraczania progów poznawczych, egzystencjalnych, nawet cielesnych – odnajdujemy w wielu dziełach nowoczesności. I tak na przykład w jednym z najbardziej znanych incipitów literatury, jakim jest początek pierwszej części *W poszukiwaniu straconego czasu* Marcela Prousta, bo-

---

więc nieustanną obecność autora, a każdy element utworu interpretować można jako – świadomy lub nieświadomy – przejaw jego świata intymnego, jego odczuwania, jego wyjątkowej i z natury niepowtarzalnej sytuacji wewnętrznej. Podstawową właściwością tego stylu jest więc to, że zmierza do indywidualizacji” (Głowiński, 1975, s. 25). Natomiast w stylu estetyzującym najważniejsze jest dążenie do odbioru dzieła literackiego jako dzieła sztuki. „Nie znaczy to w żadnym wypadku, by świadomość, iż dzieło sztuki jest specyficznym typem wypowiedzi, nie mogła towarzyszyć poprzednim stylom odbioru, tutaj jednak przybiera ona szczególną postać. Idea sztuki dla sztuki staje się dyrektywą konkretyzacyjną, a podstawowymi kategoriami – tak czy inaczej rozumiane – piękno i forma. Lektura koncentruje się przede wszystkim na samym dziele i wyklucza wszelkie jego pojmowanie o charakterze instrumentalnym” (Głowiński, 1975, s. 26).

hater najpierw informuje o tym, że przez długi czas kładł się spać wcześniej, następnie jednak opisuje lekturowe doświadczenie: „[...] we śnie, nieustannie przewijały mi się przez głowę myśli związane z tym co przed chwilą przeczytałem, przybierały one jednak charakter dość osobliwy: zdawało mi się że to ja sam byłem tym o czym traktowała książka: kościołem, kwartetem, rywalizacją między Franciszkiem I a Karolem V”⁶. Podobna autointerrogacja otwiera *Golema* Gustava Meyrinka: „Nie śpię i nie czuвам, ale w półśnie, w duszy to, co przeżyłem z tym, com czytał i słyszał, miesza się jak strumienie o różnych barwach i przejrzystości. [...] Kim jest teraz »ja«?”⁷. O lekturowym przeisto-

---

⁶ Cały fragment: „Przez długi czas kładłem się spać wcześniej. Niekiedy, zaledwie zgasilem świecę, oczy zamykały mi się tak szybko, że nie zdążyłem powiedzieć sobie: »Zasypiam«. Pół godziny później budziła mnie myśl, że pora nareszcie zasnąć; chciałem odłożyć książkę, którą, jak mniemałem, wciąż jeszcze trzymałem w dłoniach, i zgasić światło; już we śnie, nieustannie przewijały mi się przez głowę myśli związane z tym co przed chwilą przeczytałem, przybierały one jednak charakter dość osobliwy: zdawało mi się że to ja sam byłem tym o czym traktowała książka: kościołem, kwartetem, rywalizacją między Franciszkiem I a Karolem V” (Proust, 2018, s. 33). Należy podkreślić, że Krystyna Rodowska – autorka przekładu, z którego skorzystaliśmy – zaproponowała wiele nietypowych rozwiązań interpunkcyjnych (por. Proust, 1956, s. 25).

⁷ Wyodrębniony przez nas fragment należy do otwierającej powieść Meyrinka wizji poznawczego kresu: „Światło miesiąca spłynęło w nogi mojego łóżka i rozpostarło się jak wielki, jasny, płaski kamień. Gdy pełnia księżyca kurczy się, a lewa jego strona poczyną nikać niby twarz, ku której starość się zbliża, która marszczy się i chudnie, wówczas, w takie godziny nocy, opanowują mnie dziwne trwogi i niepokoje. Nie śpię i nie czuвам, ale w półśnie, w duszy to, co przeżyłem, z tym, com czytał i słyszał, miesza się jak strumienie o różnych barwach i przejrzystości. [...] Kim jest teraz »ja«? Chcę się gwałtem dowiedzieć, ale dorozumiewam się, że już nie mam żadnego organu, którym mogę stawiać pytania. Wtedy lękam się, że głupi głos znowu się przebudzi i znowu zacznie nieskoń-

czeniu mówi także wiersz Wallace'a Stevensa *W domu była cisza, a świat był spokojny*: „W domu była cisza, a świat był spokojny / Czytelnik stał się książką: letnia noc // Była jak świadomość bycia książką / W domu była cisza, a świat był spokojny”⁸. Inne jeszcze, z pewnością bardziej radykalne, doświadczenie czytania zostało przedstawione w *Tomaszu Mrocznym* cytowanego już Blanchota:

---

czoną gadaninę o kamieniu i słoninie. I tak kręcę się w kółko” (Meyrink, 2004, s. 12–13).

⁸ Cały wiersz Stevensa: „W domu była cisza, a świat był spokojny / Czytelnik stał się książką: letnia noc // Była jak świadomość bycia książką / W domu była cisza, a świat był spokojny. // Dało się słyszeć słowa, jakby nie było książki. / A przecież czytelnik pochylał się nad kartkami, // I chciał tak pozostać, tak bardzo chciał być / Uczonym, któremu objawi się prawda książki. // A letnia noc to doskonałość myśli. / W domu była cisza, bo tak musiało być. // Ta cisza była częścią znaczenia i umysłu: / Dostępem do doskonałości na stronie. // A świat był spokojny. Prawda w spokojnym świecie, / W którym nie ma innych znaczeń, sama jest // Spokojna, sama jest latem i nocą, sama / Jest czytelnikiem: schylonym, czytającym do późna” (Stevens, 2008, s. 64). W oryginale *The House Was Quiet and the World Was Calm*: „The house was quiet and the world was calm. / The reader became the book; and summer night // Was like the conscious being of the book. / The house was quiet and the world was calm. // The words were spoken as if there was no book, / Except that the reader leaned above the page, // Wanted to lean, wanted much most to be / The scholar to whom his book is true, to whom // The summer night is like a perfection of thought. / The house was quiet because it had to be. // The quiet was part of the meaning, part of the mind: / The access of perfection to the page. // And the world was calm. The truth in a calm world, / In which there is no other meaning, itself // Is calm, itself is summer and night, itself / Is the reader leaning late and reading there” (Stevens, 1971, s. 358–359). Zob. również wiersze: Stanisława Grochowiaka *Widzieli go* (w: Grochowiak, 1978, s. 183) oraz Rilkego *Zaczytany/Der Lesende* (Rilke, 1974b, s. 66–67; por. Kuczyńska-Koschany, 2017, s. 219–231).

Tomasz pozostał w swoim pokoju i czytał. Siedział z rękami splecionymi na czole, wpierając kciuki w skórę u nasady włosów, tak pochłonięty lekturą, że nawet się nie poruszał, kiedy otwierano drzwi. Wchodzący widzieli jego książkę niezmiennie otwartą na tych samych stronach i byli przekonani, że udaje. On zaś czytał. Czytał z niezrównaną uwagą i wnikliwością. Przy każdym znaku znajdował się w tej samej sytuacji co samiec modliszki tuż przed pożarciem. Jedno wpatrywało się w drugie. Słowa wychodzące z książki, która nabierała śmiertelnej mocy, słowa spokojne i błogie, przyciągały muskające je spojrzenie. Każde z nich, niczym na wpół przymknięte oko, pozwalało wnikać w siebie owemu nazbyt żywemu spojrzeniu, którego w innych okolicznościach by nie zniosło. Tomasz wślizgnął się zatem w te korytarze, podążając naprzód bez przeszkód, aż do chwili, gdy dostrzegło go wnętrze słowa. Nie odczuwał jeszcze strachu, przeciwnie, była to chwila niemal przyjemna, którą miałyby ochotę przedłużyć. Jako czytelnik wpatrywał się radośnie w tę małą iskierkę życia, którą bez wątpienia rozbudził (Blanchot, 2009, s. 19–22)⁹.

---

⁹ Warto przyjrzeć się całej zapisanej przez Blanchota scenie lektury – tu podajemy jej dalszy ciąg: „Z przyjemnością przeglądał się w oku, które go widziało. Jego przyjemność stała się wielka. Tak wielka, tak bezlitosna, że doznawał jej z niejakim przerażeniem, a kiedy się wyprostował, co za nieznosna chwila, nie otrzymując od swego rozmówcy najmniejszego znaku, dostrzegł całą dziwaczność sytuacji, kiedy zwykłe słowo obserwowało go niczym żywa istota, i to nie jedno słowo, lecz wszystkie słowa zawarte w tym jednym, wszystkie, które mu towarzyszyły i które z kolei same zawierały w sobie inne słowa, niczym zastęp aniołów sięgający nieskończoności, aż po oko absolutu. Nie odrywając się od tekstu tak pilnie strzeżonego, z całych sił starał się nad sobą zapanować, uporczywie nie odwracał odeń oczu, wciąż jeszcze mając się za wnikliwego czytelnika, kiedy oto słowa zawładnęły nim i zaczęły w nim czytać. Wzięły go w posiadanie nadzmysłowe ręce, zatopiły się w nim zęby nabrzmiałe sokami; całym swoim żywym ciałem wszedł w anonimowy kształt słów, nadając

Indeks nazw osobowych

- Abraham Nicolas 647
Abramowiczówna Zofia 108, 189,
224, 249, 291, 347, 414, 637,
673–674
Abramowska Janina 637, 660
Adam Antoine 637
Adamski Jerzy 493, 637
Adela S. 487, 643
Adorno Gretel 640
Adorno Theodor W. 44, 269, 463,
468, 615, 637
Agamben Giorgio 23, 31–32, 37, 50,
65, 72–73, 127, 158, 235–236, 638,
650
Aldington Richard 647
Amsterdamski Piotr 664
Anidjar Gil 32, 35, 638
Anioł Ślązak (właśc. Johannes
Scheffler herbu Scheffler) 43
Ankersmit Frank 37
Antochewicz Bernard 461, 462,
545, 653
Antoni św. 154, 236
Apoloniusz z Tiany 154, 156
Arendt Hannah 37
Arland Marcel 313
Arystoteles 45, 80–81, 213, 411
Ashbery John 227
Attridge Derek 670
Auden Wystan Hugh 326
Auerbach Erich 94, 496, 638
Augustyn św. (Augustine St.) 62,
468, 482, 508, 528, 638
Austin Jane L. 64
Bach Jan Sebastian 54–56, 620
Bachelard Gaston 165, 363, 639
Bacon Francis 40
Bağlajewski Arkadiusz 26
Baillet Adrien 49
Balbus Stanisław 182, 183, 639
Balcerzan Edward 175, 639
Balmont Konstantin 449
Banasiak Bogdan 639, 646, 659, 668
Baniecka Ewa 194, 283, 569–570,
572, 631
Baran Bogdan 463, 639, 641, 652,
662, 663, 665
Baranowska Małgorzata 116, 141,
143, 146, 148, 193, 255–256, 631
Barańczak Stanisław 652–653, 668
Bartczak Kacper 383, 639

Indeks nazw osobowych

- Barthes Roland 23, 43, 44, 61, 104, 115, 186, 192, 196, 233–234, 247, 478, 639–640
- Bartoszyński Kazimierz 670
- Bataille Georges 44, 52–53, 60–61, 64, 659, 661, 687, 689
- Baudelaire Charles 143, 146–148, 150–151, 154, 168, 175, 506, 508, 520, 634, 640
- Bauman Zygmunt 640
- Beckett Samuel 70, 662–663
- Bédier Joseph 154
- Bellmer Hans 134
- Benjamin Walter 37, 44, 101, 468, 640–641, 672
- Bennington Geoffrey 536, 641
- Benveniste Émile 186, 188–189, 641
- Berger John 641
- Berman Marshall 37
- Bernard Suzanne 173
- Bertrand Aloysius 168
- Białkowski Łukasz 64–65, 69, 175, 259, 641
- Białoszewski Miron 214, 540, 641
- Bielicka Emilia 651
- Bielik-Robson Agata 23, 32, 33, 111, 411–412, 428–431, 436, 442–444, 456, 466–467, 483, 499, 551, 615–618, 641, 651, 664
- Bieńczyk Marek 640
- Bieroń Tomasz 645
- Bilczewski Tomasz 638, 659
- Binetti Vincenzo 638
- Biskupski Krzysztof 665
- Blake William 78, 641
- Blanchot Maurice 14, 18–19, 23, 25, 37, 44, 47, 53–54, 60–61, 77, 272, 287, 308, 311–312, 328, 375, 464, 502, 583, 589–590, 610, 612, 641–642, 659, 662, 687, 689
- Bloom Harold 111, 392, 642
- Blumemberg Hans 642
- Błońska Teresa 636, 658
- Błoński Jan 639, 658, 665
- Bocheński Tomasz 116, 133–134, 136, 146, 169, 179, 184, 198, 200–202, 631
- Bociek Beata 51, 642
- Bohrer Karl Heinz 642, 643
- Bohusz-Szyszkowski Michał 468, 638
- Bojarska Katarzyna 644
- Bök Christian 115, 643
- Bolecki Włodzimierz 7, 116, 128, 132, 139, 163–164, 169, 175, 296, 629, 631, 632, 639, 643, 657, 659
- Borges Jorge Luis 142, 643
- Borowski Jarosław 631, 633–634, 636, 645
- Borowski Mateusz 643
- Borowski Tadeusz 624
- Borrell del Caso Pere 563
- Boryś Wiesław 366, 674
- Botticelli Sandro 154
- Bowlby Rachel 659
- Braque Georges 134
- Brault Pascale-Anne 646
- Breton André 118–119
- Brod Max 655
- Brodski Josif 86, 643
- Brodzka Alina 662
- Broniewski Władysław 343
- Brückner Aleksander 534, 674
- Bruegel Pieter (młodszy) 154
- Bruegel Pieter (starszy) 154
- Bruner Edward M. 37, 671
- Brzezicka Barbara 647, 652

- Brzostowska Janina 667
 Brzozowski Jacek 631, 636–637, 661, 664
 Brzozowski Stanisław 93
 Budrewicz Zofia 643
 Burckhardt Jakob 122
 Burke Kenneth 332, 430, 643
 Burne-Jones Edward 154
 Burzyńska Anna 36, 44, 538–539, 643, 657
 Burzyński Jan 659
 Bystroń Jan 337, 643
- Carrabino Riccardo 657
 Carroll Lewis 487–492, 506, 533, 559–560, 577–578, 621, 643–644, 669
 Caruth Cathy 410, 644
 Casarino Cesare 638
 Cascaito James 649
 Celan Paul 95, 426–427, 437, 497, 498, 644, 646, 672
 Cellini Benvenuto 154, 265, 644
 Certeau Michel de 46–47, 49, 644
 Cervantes Miguel de 154
 Cézanne Paul 134
 Chambers Edmund K. 668
 Char René 184, 227, 644
 Chądyńska Zofia 643
 Chevalier Jacques 283
 Chojecki Andrzej 645
 Christie Agata 481, 485
 Chruszczow Nikita 504
 Chudak Henryk 639
 Chwat Aleksander E. (patrz Wat Aleksander)
 Chwat Mendel 202
 Cichowicz Stanisław 666
- Cieśla-Korytowska Maria 175, 644, 662, 666, 673
 Cieślak-Sokołowski Tomasz 666
 Cioran Emil 644
 Cirlot Juan-Eduardo 377, 381, 644
 Cohen Herman 616
 Collini Stefan 645
 Cornell Peter 645
 Croce Benedetto 68–69, 645, 660
 Culler Jonathan 130, 174, 230, 340, 343, 645
 Cylkow Izaak 572, 647, 656, 664, 670
 Cyranowicz Maria 132, 201, 253, 645
 Czaja Dariusz 32–34, 76, 645
 Czajkowska Agnieszka 631
 Czapska Maria 480, 498, 533, 594
 Czapski Józef 580, 590, 594
 Czechow Antoni 99
 Czermińska Małgorzata 645
 Czerwiński Marcin 645
 Czyżak Agnieszka 101, 631, 633, 634, 657, 658
- Danielewicz Jerzy 254, 645
 Dante Alighieri 154, 377, 414, 516, 573, 645
 d'Aurevilly Barbbery 154
 Davidson Donald 646
 Dąbrowska Elżbieta 646, 663
 De Quincey Thomas 143, 147–148, 150, 155, 646
 Delaperrière Maria 136, 198, 199, 646
 Deleuze Gilles 32, 184, 625, 627, 646, 668
 Demeny Paul 166, 210

Indeks nazw osobowych

- Derrida Jacques 23, 29, 32, 35–37,
44–45, 48, 54, 95, 157, 236, 257,
291, 497, 536, 539, 604, 641, 642,
646–647, 668, 670
- Dewey John 85–86, 647
- Dickens Charles 73–74, 647
- Dilthey Wilhelm 33–35, 42, 44, 73–
74, 76, 375, 647, 657
- Divus Andreas 416–417
- Długosz Jan 534
- Domański Juliusz 38, 254, 647
- Dostojewski Fiodor 54, 182, 282,
648, 669
- Drayton Michael 154
- Drążewski Aleksander 180, 648
- Duchamp Marcel 134
- Ducote Edouard 639
- Dudzik Wojciech 532, 648
- Durand Gilbert 260, 648
- Dwulit Anastazja 644
- Dygał Stanisław 632
- Dziadek Adam 8, 23, 91–92, 94–97,
103–106, 109, 116, 157–158, 162,
180, 184, 186, 188–193, 202–203,
205, 242, 262–263, 278, 342,
350–352, 390, 399, 449, 480,
496–497, 514, 521, 527, 535–536,
555, 593–594, 601–602, 617,
630–632, 637, 646
- Dziekan Jacek 671
- Dziekan Małgorzata 671
- Dzienniak-Pulina Daniela 640
- Echard Siân 142
- Eco Umberto 514
- Eliade Mircea 372, 648
- Eliot Thomas Stearns 326, 348,
418, 428, 443, 467, 482, 648, 665
- Elizondo Salvador 9
- Empedokles 466
- Engelking Anna 332, 648
- Engelking Leszek 416–417, 445,
647–648, 665
- Ensor James 134
- Ernst Max 134
- Eska Donata 665
- Esposito Roberto 32, 648
- Eurypides 148–149, 155, 648
- Eysteinsson Astradur 134
- Faleński Felicjan 132
- Falicka Krystyna 654
- Falicki Jerzy 654
- Falkiewicz Andrzej 9, 21–22, 76,
167, 648
- Falkowski Tomasz 642
- Falski Maciej 656
- Faulkner William 21, 648
- Fedewicz Maria Bożena 660
- Feliksiak Elżbieta 650
- Fichte Johann Gottlieb 64
- Ficowski Jerzy 668
- Fiedler Leslie Aaron 88, 255–256,
649
- Fiorelli Giuseppe 404
- Fitzgerald George 665
- Flaubert Gustave 155, 233–234,
444, 453, 456, 649, 666
- Flint Frank Stuart 647
- Florian Jean-Pierre Claris de 183
- Fondane Benjamin 578
- Forajter Wacław 100, 632
- Forestier Louis 667
- Foster Hal 37, 649
- Foucault Michel 23, 44, 69–70, 85,
115, 270–271, 274–275, 649

- Franciszek, św. 181
 Frankiewicz Małgorzata 660
 Freud Sigmund 64, 97, 118, 123,
 204, 410, 411–412, 419, 428, 487,
 604, 644, 649
 Friedrich Hugo 174, 650
 Frohock Wilbur Merrill 327, 650
- Gadacz Tadeusz 667
 Gadamer Hans-Georg 385, 650
 Gajda Tomasz 657
 Gajlewiczowie Joanna i Adam 670
 Gal-Ed Efrat 110, 650
 Gałczyński Konstanty Ildefons
 423
 Gaudier-Brzeska Henri 498
 Gautier Teophil 155
 Gayk Shannon 158, 662
 Gazda Grzegorz 322, 632, 674
 Geertz Clifford 348, 650
 Geulen Eva 31, 650
 Ghyka Matila 567, 569, 572, 650
 Giacometti Albert 281, 282, 287–
 290, 641, 650, 655, 662
 Giddens Anthony 37, 650
 Gide André 77, 314, 533
 Giza Barbara 673
 Gluck Christoph Willibald 155
 Głowicka Katarzyna 192, 650
 Głowiński Michał 15, 16, 650, 665,
 670
 Godlewski Stanislas 92
 Goethe Johan Wolfgang 320, 431–
 435, 437, 650, 651, 653
 Goldstein James R. 649
 Gombrowicz Witold 585, 651, 654
 Gomulicki Juliusz 663
 Goślicki Jan 636
- Górniak Morgan Ewa 638
 Grimm Jacob 151–155, 267, 651
 Grimm Wilhelm 151–155, 267, 651
 Gris Juan 134
 Grochowski Grzegorz 662
 Gruszczyk Tomasz 609, 651
 Gruszczyński Marcin 670
 Grzegorzczak Piotr 595, 651
 Guattari Felix 668
 Guczalski Krzysztof 192, 651
 Guicciardini Franciszek 520
 Gumbrecht Hans Ulrich 112, 651–
 652
 Gutorow Jacek 670
 Guttry Aleksander 651
- Habielski Rafał 8, 630, 632, 634
 Haggard Henry Rider 155
 Halévy Daniel 95
 Händel Georg Friedrich 155
 Handke Ryszard 669
 Hartwig Julia 170
 Hedemann Oskar 640
 Hegel Georg Wilhelm Friedrich
 64, 66, 645, 660
 Heidegger Martin 34, 64–67, 244–
 245, 462–463, 467, 639, 652, 661,
 664, 672, 673
 Heller Agnes 652
 Heller Reinhold 51
 Heller-Roazen Daniel 243
 Hentschel Gerd 595, 671
 Herbert Zbigniew 396, 653
 Herbich Piotr 642
 Herder Johann Gottfried von 653
 Herer Michał 649
 Heydel Magdalena 643, 652, 671
 Hierholzer-Mauthe Christel 653

Indeks nazw osobowych

- Hillis Miller Joseph 64, 653
Hilton John L. 254, 653
Hobot-Marcinek Joanna 449, 469, 470, 653
Hoffman Karol 653
Hölderlin Friedrich 275, 460–469, 477, 518, 531–533, 544–545, 621, 642, 648, 652–653, 657, 659, 661
Holland Gil J. 662
Hopkins Gerard Manley 328
Horacy 80, 590
Hošek Chaviva 660
Houdebin Jean-Louis 656
Hudzik Jan Paweł 652
Hulewicz Witold 181, 634, 667
Hum David 40
Humboldt Wilhelm von 484
Hurley Robert 668
Husserl Edmund 64
Hutnikiewicz Artur 227, 653

Ibsen Henryk 155
Igliński Grzegorz 432–433, 653
Ingarden Roman 80
Iwaszkiewicz Jarosław 169, 181, 631, 653, 654
Izambardo Georges 166, 210
Izutsu Toshihiko 332, 654

Jabès Edmond 86, 328, 536, 613, 642, 647, 654
Jacob Max 173, 180, 654
Jacopo da Voragine 144, 155, 405, 671
Jakobson Roman 186
Jakowlewicz Sznajder Michaił 449
Jaksender Kajetan Maria 640, 646
Janiszewski Jarosław 669

Jankowicz Grzegorz 32, 592, 654, 669
Januskiewicz Michał 116, 589, 632
Jarosiński Zbigniew 638
Jaspers Karl 200, 654
Jastrun Mieczysław 111, 387, 640, 667
Jaworski Kazimierz Andrzej 170
Jaworski Stanisław 38, 585, 588, 654
Jay Martin 37, 44–48, 62, 78, 372, 654
Jeleński Konstanty A. 91, 100, 293, 320, 326, 328, 541, 607, 619, 632
Jenny Laurent 168, 654
Jerzyna Zbigniew 667
Jesienin Sergiej 624
Jochemczyk Mariusz 654
Johnson Ben 155
Jouve Pierre-Jean 326
Joyce James 227, 328, 482, 490–491, 654
Jung Carl Gustav 293–294, 654

Kadłubek Zbigniew 105, 121, 654–655, 674
Kafka Franz 51–52, 61, 85, 102–103, 642, 654–655, 672
Kałuża Anna 669
Kamińska-Szmaj Irena 663
Kamufi Peggy 646
Kandziora Jerzy 566, 655
Kania Ireneusz 640, 644, 650
Kant Immanuel 141, 412
Karol V 17
Kartezjusz 47–49, 63–64, 310, 499, 578, 665

- Kasperski Edward 81, 655
 Kasprowicz Jan 648
 Kędzierski Marek 281, 650, 655
 Kierkegaard Søren 155
 Kierszys Zofia 648
 Kisielewski Zygmunt 449, 655
 Klee Paul 101, 134
 Klekot Ewa 671
 Klentak-Zabłocka Małgorzata 85, 655
 Kluba Agnieszka 168–169, 173–175, 177–180, 182–184, 632
 Kłosiński Krzysztof 48, 191–192, 639, 647, 655, 657
 Kmiecik Michalina 8, 385, 630, 633
 Kochańczyk Alina 283, 633
 Kocjan Krzysztof 642
 Komendant Tadeusz 641, 649
 Kopec Zbigniew 101, 631, 633–634, 657–658
 Kordys Jan 656
 Kornhauser Julian 513, 656
 Korwin-Piotrowska Dorota 81, 213–214, 656
 Kostkiewiczowa Teresa 78, 80–81, 633
 Kotara Janusz 657
 Kotarbiński Tadeusz 119
 Kott Jan 170, 313
 Kowalcze-Pawlik Anna 638, 659
 Kowalczykowska Alina 7, 630
 Kowalów Barbara 657
 Kowalska Małgorzata 659
 Kreutz Marek 640
 Kristeva Julia 71, 186, 188, 190–191, 368, 646, 656
 Król Zofia 445, 656
 Królaś Sławomir 638
 Krupecka Iwona 354, 355, 656
 Kruszelnicki Wojciech 66, 551, 656
 Krynicki Ryszard 644, 653
 Krzemieniowa Krystyna 637, 642–643, 647, 650, 661, 668, 670
 Krzemień Wiktoria 670
 Krzemień-Ojak Krystyna 637
 Kubalski Michał 341, 656
 Kubiak Zygmunt 414, 468, 638, 666
 Kubiak-Sokół Aleksandra 298, 674
 Kubicki Roman 672
 Kuczyńska-Koschany Katarzyna 26, 116, 165–167, 210–211, 227, 375, 527, 633, 656, 657
 Kuderowicz Zbigniew 44, 657
 Kumaniecki Kazimierz Feliks 278, 657, 674
 Kunicka Anna 642
 Kunz Tomasz 645
 Kupis Bogdan 648
 Kurek Agnieszka 657
 Kuryś Agnieszka 658
 Kuźma Erazm 80, 107, 195–196, 657
 Kwaterko Mateusz 638
 Kwietniewska Małgorzata 647, 662
 Kydryński Juliusz 655
 L'Isle Adam August de V. de 155, 657
 Lacan Jacques 186, 410–412, 428–429, 437, 551, 644, 657
 LaCapra Dominick 37
 Lacoue-Labarthe Phillippe 37, 85, 86, 657
 Lakoff George 37

Indeks nazw osobowych

- Lalewicz Janusz 639
Lam Andrzej 531–532, 644, 651, 653, 657
Lang Andrew 537–538, 657
Langbaum Robert 85–86, 658
Lange Antoni 661
Larbaud Valery 326
Lausberg Heinrich 401–402
Lautréamont 180, 227, 276, 666
Lebenstein Jan 601
Leeuw Gerard van Der 333–334, 658
Legeżyńska Anna 566, 638, 652, 658, 666
Leiris Michel 84–85, 658
Lejeune Phillippe 658
Leonardo da Vinci 155
Leopardi Giacomo 105
Lerminier Georges 493, 637
Lermontow Michaił 653
Leśmian Bolesław 20, 524, 658, 670
Leśniewski Norbert 44, 658
Lévinas Emmanuel 59, 65, 244, 247, 347, 397, 414, 456, 499–500, 561–562, 612, 658–659
Lewańska Ariadna 639
Lewis Clive Staples 255
Libera Antoni 461, 531–532, 653, 659
Libertson Joseph 259, 659
Ligeza Wojciech 359, 366, 368, 633–635
Lipski Leo 25, 76
Lipszyc Adam 116, 277, 279, 296, 309, 633, 640, 659
Lis Renata 639, 649, 666
Lisiecka Sława 650, 652
Lock John 64
Lubas-Bartoszyńska Regina 658, 659
Lubaszewska Antonina 37, 76, 209, 659
Lullo Rajmund 156
Lyotard Jean-François 61–63, 659
Łobocka-Oleksowicz Anna 648
Łotman Jurij 186
Łoziński Jerzy 669
Łukasiewicz Jacek 363, 367–368, 569, 633, 659
Łukasiewicz Małgorzata 650, 663
Łukaszuk Małgorzata 88, 99, 184, 193, 364, 395–396, 402, 574, 589, 633
Łukaszuk-Piekara Małgorzata, zob. Łukaszuk Małgorzata
Łysak Tomasz 659
Machiavelli Niccolo 464, 516–523, 528, 621, 660
Mackiewicz Tomasz 81, 655
Maeterlinck Maurice 155
Majakowski Władimir 131, 147, 155, 161, 624
Majewski Paweł 37, 40–41, 640, 660
Malitowska Anna 672
Mallarmè Stéphane 227, 287, 589
Malraux Clara 313
Man Paul de 23, 130, 175, 239–240, 307–309, 375, 383, 389, 406, 408, 523, 660
Maneli Mieczysław 464, 517, 522, 660
Mann Klaus 624

- Mann Maurycy 69, 660
 Marcel Gabriel 660
 Marciniak Milena 248, 661
 Marcoussis Louis 134
 Marek Tadeusz 325, 661
 Margański Janusz 646, 657–658, 666
 Marianowicz Antoni 487, 643
 Markiewicz Henryk 649, 666, 670
 Markowski Andrzej 341, 674
 Markowski Michał P. 592, 639–640, 649, 657, 660–661, 670
 Marquard Odo 661
 Marret Robert Ranulph 657, 661
 Marx (bracia) 106–107
 Masson André 134
 Massumi Brian 644
 Matuszewski Krzysztof 642, 661
 Matuszyński Witold 512–513, 515, 661
 Mayenowa Maria Renata 80
 Mazan-Mazurkiewicz Alicja 476, 661
 McShine Kynaston 652
 Melberg Arne 661
 Meschonnic Henri 186–188, 190, 350, 661
 Meyrink Gustav 17, 244, 661
 Michalski Krzysztof 463, 652, 661
 Michaux Henri 180, 227
 Michelet Jules 233, 234
 Micińska Anna 7, 100, 629, 633, 636–637, 649
 Mickiewicz Adam 155
 Miechowczyk Maciej 534
 Międzyrzecki Artur 169–170, 210, 227, 644, 667
 Migasiński Jacek 658
 Mikulak Anna 337, 555–558, 630
 Miller Richard 639
 Milska Anna 651
 Miłaszewski Stanisław 169
 Miłosz Czesław 89, 95, 99–100, 106–107, 147, 194, 305, 313, 396, 494, 509, 541, 545, 558, 578, 602, 606–607, 614, 630, 631, 634, 636, 653, 658, 661
 Mizera Janusz 652
 Mizerkiewicz Tomasz 21, 82, 661
 Mołęda Edyta 92, 634
 Momro Jakub 72, 175, 282, 289, 290, 662
 Morawska Maria 487, 643
 Morin Edgar 30, 662
 Morot-Sir Edouard 493, 637
 Mościcki Paweł 54, 642, 662
 Mrówczyński Piotr 658
 Munch Edward 50–51, 642, 652, 662, 687, 689
 Mytych-Forajter Beata 121, 655, 674
 Naas Michael 646
 Nalewajk Żaneta 175, 662
 Namowicz Tadeusz 653
 Nancy Jean-Luc 370, 598, 662
 Nasiłowska Anna 662
 Nawarecka Lucyna 121, 655
 Nawarecki Aleksander 121, 674
 Nawrocka Ewa 632, 659
 Nelson Ingrid 158, 662
 Niemojowska Maria 327, 417, 662
 Niemojowski Jerzy 416, 662, 665
 Nietzsche Friedrich 64, 122, 126, 363, 375, 660, 662, 663

Indeks nazw osobowych

- Nils Antoni 92
Norwid Cyprian Kamil 496, 590, 605, 663
Novalis 123, 663
Nowak Piotr 359–360, 663
Nowakowska Alicja 377, 663
Nycz Ryszard 23, 37–38, 42, 51, 81–84, 86, 92–94, 97–98, 102, 168, 175, 240, 257–262, 295, 322, 638, 643, 645, 652, 658, 660–661, 663–666, 668, 670, 671, 673

O'Hara Frank 227
Offenbach Jacques 155
Okulicz-Kozaryn Radosław 116, 146, 150, 151, 634
Olejniczak Józef 86–89, 92, 142, 283, 615, 621, 634
Ortega y Gasset José 348, 664
Ososiński Tomasz 667

Pacioli Luca 567
Paczkowska-Łagowska Elżbieta 647
Panas Władysław 107, 116, 224–245, 596, 631, 633–634, 636, 645, 664
Parandowski Jan 414–415, 492, 653
Parker Patricia 660
Pascal Blaise 282–286, 508, 522, 551, 660, 664
Paszek Paweł 664
Pavese Cesare 624
Payne Michael 37, 664
Paziński Piotr 572, 664
Penrose Roger 137, 664
Perse Saint-John 180, 328, 664
Petrarca Francesco 493, 516
Picasso Pablo 134

Pieniążek Paweł 646
Pietrych Krystyna 7, 24, 92, 100, 116, 125, 128, 184–185, 324–325, 329–330, 334–337, 353, 360–362, 367, 377, 381, 403–404, 409, 439, 447–448, 452, 454–455, 469–470, 472, 481–482, 488–489, 505, 509, 511, 515, 528, 544, 546, 548, 555, 558–559, 564, 571–572, 630–631, 634–637, 661, 664
Pietrych Piotr 7–8
Pietrzak Przemysław 450, 671
Piotrowiak Miłosz 654
Piotrowski Andrzej 648
Piwowarski Kamil 655
Platon 97, 155, 359, 508, 522, 571, 664
Pleziowa Janina 671
Płuciennik Jarosław 107, 664
Podraza-Kwiatkowska Maria 363, 664
Poe Edgar Allan 143, 146
Poggeler Otto 463, 665
Poggioli Renato 134, 665
Pokojska Agnieszka 643
Pomorski Adam 111, 425, 555, 667
Ponge Francis 227
Popiel Magdalena 383, 665
Popławski Leon 671
Porębowicz Edward 645
Poulet Georges 49, 665
Pound Ezra 326–327, 415–418, 427, 482, 497–498, 647–648, 650, 662, 665
Prévost Antoine François 155
Prokopiuk Jerzy 649, 658, 663
Proust Marcel 17, 484–485, 660, 665

- Próchniak Paweł 301, 353–354, 384–385, 390, 439–440, 623, 625, 635
 Prusiński Antoni 342, 665
 Przesmycki Zenon (Miriam) 155, 169–170, 657, 666
 Przewłocki Konstanty 619–620, 666
 Przyboś Julian 100, 515
 Przybylski Ryszard 236, 649, 666
 Przybysławski Artur 660
 Przymuszała Beata 363, 492, 547, 635
 Puchalska Iwona 175, 644, 662, 673
 Putrament Jerzy 100

 Rabelais François 155
 Rajewska Ewa 643
 Ratajczak Mikołaj 650
 Ray Man 134
 Rejniak-Majewska Agnieszka 654, 659
 Rembrandt van Rijn 560
 Reszke Robert 649, 654
 Rewers Ewa 75, 666
 Reznikoff Charles 227, 231, 445, 656, 666
 Ricoeur Paul 121, 500, 666
 Riffaterre Michael 165, 276, 308, 660, 666
 Rilke Rainer Maria 11, 14, 18–19, 51, 60–61, 111, 269, 375, 387, 389, 425–426, 437, 465, 553–555, 652, 657, 660, 666–667, 687, 689
 Rimbaud Jean Arthur 52, 155, 165–173, 175, 180, 182, 207, 209–211, 227, 284–285, 287, 526, 633, 656, 665, 667
 Rochelle Drieu de la 624
 Rodowska Krystyna 642, 665
 Rojek Przemysław 24–25, 88, 104–105, 112, 139, 142, 240, 283, 348, 392, 394, 398, 401–403, 407, 409–411, 422–423, 441–442, 445, 448–449, 453, 455, 474–475, 481, 482, 484, 486–487, 507, 511, 521, 523–525, 528, 538–540, 542, 558, 615, 635
 Rons Henri 646
 Rorty Richard 66, 645, 667
 Rosenzweig Franz 499, 615, 667
 Rosner Katarzyna 666, 668
 Rossetti Dante Gabriel 155
 Roth Józef 624
 Rottenberg Elizabeth 642
 Rowiński Cezary 648
 Różewicz Tadeusz 373, 653, 668–669
 Różycki Ludomir 155
 Różycki Tomasz 214, 668
 Rubcow Nikołaj 449
 Rutkowski Krzysztof 7, 629, 635
 Ruysbroek Jan van 228
 Rymkiewicz Jarosław Marek 653
 Rytard Jerzy 169
 Rzyga Waczesław 450, 668

 Sadzik Piotr 32–33, 641
 Safona 155
 Sage Jack 644
 Salmann Elmar 668
 Salwa Mateusz 638
 Sariusz-Skąpska Izabella 630
 Saussure Ferdinand de 186, 191
 Sawicki Bernard 668
 Scarpetta Guy 646
 Scève Maurice 492–494, 668

Indeks nazw osobowych

- Schlegel Friedrich 467, 482
Scholem Gershom 370, 611, 668
Schönwerth Franz Xaver 329–331, 668
Schubert Franz 324–325, 661
Schulyer James 227
Schulz Bruno 668
Seel Martin 85–86, 668
Sendyka Roma 643
Seneka 508, 519, 522, 526, 528–529, 533
Serafin Andrzej 643
Serlon 142–143, 146, 155
Shad John 37, 664
Shakespeare William 153–155, 242, 255, 424, 529–530, 537, 668
Shelley Percy 155
Sheppard Robert 49, 139, 668
Shusterman Richard 37
Siemieński Lucjan 414–415, 637, 653
Sikora Sławomir 641
Sikorski Dariusz 615, 635
Siwiec Magdalena 175, 644, 662, 673
Skarga Barbara 669
Skoczylas Joanna 646
Skrendo Andrzej 668–669
Sloterdijk Peter 669
Sławiński Janusz 83, 101–102, 669
Słomczyński Maciej 487, 488, 490–491, 644, 654, 669
Słowacki Juliusz 155, 534
Sobol Elżbieta 298, 513, 596, 674
Sommer Piotr 592, 636, 666, 669
Sosnowski Andrzej 170, 392, 416, 418, 456, 583, 605, 636, 642, 660, 665, 667, 669
Sowiński Grzegorz 647, 672
Stachura Edward 632
Staff Leopold 644
Stalin Józef 54, 318–319, 504–505, 511, 523
Stamirowska Krystyna 649
Stankowska Agata 56, 636
Stanzel Franz 669
Steiner George 9, 31, 59, 236, 302, 669
Stern Anatol 146, 554
Stevens Wallace 17–18, 669–670
Stirner Max 248, 670
Stróżyński Tomasz 656
Sugiera Małgorzata 649
Supervielle Jules 313
Surma-Gawłowska Monika 648, 671
Swoboda Tomasz 640, 670
Szaj Patryk 92, 636
Szestow Lew 578
Szlosarek Artur 52, 655
Szostakowicz Dmitrij 55
Szulżycka Alina 650
Szurek Agnieszka 671
Szydłowska-Hmissi Waleria 641
Śniecikowska Beata 177, 185, 218, 225, 245, 636
Śniedziwski Piotr 649, 666
Tabaszewska Justyna 81, 670
Tarnowska Krystyna 647
Tarnowska Maria 670
Tatarkiewicz Anna 639
Taylor Charles 37, 644, 670
Teitz Michaił 345, 511–512
Teognis 253–254

- Terrada Rei 48, 670
 Todorov Tzvetan 374, 670
 Tołstoj Lew 39, 470–471
 Tomasik Wojciech 657
 Toporow Władimir Nikołajewicz 88, 670
 Török Mária 647
 Toruńczyk Barbara 630–631, 634
 Treizième Tome 183, 664
 Tresmontant Claude 618, 670
 Trismegistos Hermes 155–156
 Trombadori Duccio 44, 649
 Trunz Erich 650
 Trznadel Jacek 658, 670
 Tucholsky Kurt 624
 Turgieniew Iwan 99, 168
 Turner Victor W. 37, 42, 671
 Tuwim Julian 284
 Tynecka-Makowska Słowinia 322, 674
 Tyrowicz Stanisław 654
 Tytus Liwiusz 519
- Unamuno Miguel de 354–355, 656
 Urbański Robert 655
 Uspienski Borys 450–451, 671
- Valette Albert 92
 Vargas Llosa Mario 671
 Vattimo Gianni 67–68, 467, 671
 Venclova Tomas 24, 95, 100, 110, 116, 131–132, 146, 165–166, 169, 172, 177–179, 194, 197, 213–215, 217, 257, 283, 286, 296, 314, 326, 338, 352–353, 360–363, 408–409, 413, 452, 469–470, 497, 504–505, 528, 563, 572, 601, 636
- Vettorii Francesco 516, 519, 521–522, 660
 Vincenz Andrzej de 565, 595, 671
 Voltaire 183, 664
 Vrtel-Wierczyński Stefan 671, 673
- Waga Jacek 657
 Wagner Richard 155, 215, 619, 665, 671
 Waiblinger Wilhelm 460–461, 532, 671
 Walas Teresa 665, 671
 Walcott Derek 328, 643, 671
 Warhol Andy 200
 Warminski Andrzej 660
 Wasilewska Anna 642
 Waszkowiak Jakub Jacek 438, 671
 Wat Aleksander (właśc. Aleksander Chwat [Chwatt] 108, 202, 205, 207, 256) *passim*
 Wat Ola (Paulina) 57, 313–314, 343, 630–631, 634, 636
 Watts William 638
 Wawrzyszko Paweł 668
 Ważyk Adam 123, 170, 420–421, 654, 672
 Wergiliusz 155, 414–415, 418, 666
 Werter Jan 85, 655
 Węgrzyniak Anna 26
 Wieleżyńska Ewa 639
 Wielopolska Maria Jehanne 155
 Wierusz-Kowalski Jan 648
 Wilde Oscar 168, 619
 Williams William Carlos 231, 437, 672
 Witkiewicz Stanisław Ignacy 100, 165
 Witte Bernd 615, 672

Indeks nazw osobowych

- Wittgenstein Ludwig 672
Witwicki Władysław 664
Wodnicki Adam 328, 642, 647, 654, 664
Wodziński Cezary 305, 672
Wojcieszak Janusz 664
Wolicka Elżbieta 666
Wolicki Krzysztof 652
Wolniewicz Bogusław 672
Wolska Dorota 37, 672
Wolski Paweł 672
Wołkowicz Anna 637, 640, 654
Wood David 45–46, 673
Woźniak Cezary 463, 673
Wójcicka Marta 127, 673
Wujek Dr. Jakub 409, 641
Wydźga Bohdan 146
Wyka Kazimierz 100, 636
- Zach-Błońska Joanna 636
Zajączkowski Ryszard 615, 636
Zaleski Marek 407, 633, 659, 673
Załuski Tomasz 647
- Zawadzki Andrzej 61, 67, 175, 673
Zaworska Helena 638
Zeidler-Janiszewska Anna 664, 673
Zieliński Jan 7–8, 155, 176, 202, 306, 313–314, 316, 329, 574, 598, 625, 629–630, 632–633, 636–637
Zimand Roman 662, 670
Zimmer Ernst 532
Zweig Stefan 624
Zwierzyński Leszek 25
Zwoliński Zbigniew 642
Zyger Julius 155
- Żabicki Zbigniew 638
Żaboklicki Krzysztof 638
Żarska Alina 637
Żeleński (Boy) Tadeusz 664–665
Żuławski Mirosław 428, 430, 673
Żurek Sławomir Jacek 615, 637
Żychliński Arkadiusz 646, 652
- Žižek Slavoj 428, 430, 673

Paweł Paszek

Aleksander Wat: A Form of Life
A Study on Writing, Experience, Presence

S u m m a r y

The book *Aleksander Wat. forma życia. Studium o pisaniu, doświadczeniu, obecności* [Aleksander Wat: A Form of Life. A Study of Writing, Experience, Presence] deals with the specific experience of literature understood as a formation which is at the same time deeply existential and linguistic, ontological and textological.

The dissertation consists of four parts. The first part presents, on the one hand, the historical sources of the modern creative experience, especially in its radical and borderline version (Edward Munch, Rainer Maria Rilke, Georges Bataille, Maurice Blanchot, among others), on the other hand it contains exposition and justification of the research method defined as reading oriented towards writing (subjectivity, poetology, creative process, writing as a form of life). In addition, the first part presents the initial foundations of a reading practice centred around issues connected with the experience of creative writing, which involves an extreme commonality of existential and textual structures.

The second part presents a reading of an early work by Wat entitled *JA z jednej strony i JA z drugiej strony mopożelaznego piecyka*. The poem is a horrendous – as much poetic as prose – plot of written (literary) epistemology. The avant-garde description of a journey inside the body and psyche, an extraordinary subjective introspection, happens, particularly interestingly, in the face of the blinding textual galaxy of culture. This work, which is Wat's

debut, is at the same time a crucial and significant example of the idiosyncratic experience of writing as a psychic and subjective transformation, largely reduced to a knowledge-based creative re-organisation of existence as poetological being – writing appears here as a form of presence on the borderline between consciousness and unconsciousness, between body and text, organising form and adventurous life.

The third part presents a reading of a work from the late period of Wat's creative output – in this part the poem *Pieśni wędrowca* is subjected to a micrological reading. This poem presents a peculiar peregrination of a wanderer-subject through topographies and texts. This journey has two dimensions that remain closely interconnected – the external journey and the internal journey are reflected in the tissues and textures, in the thematic and figurative levels, in the structure of **the written** and in the structure of **the vital**. In addition to the essential elements of an intertextual poetics, which is close to avant-garde trends – and therefore leading to conclusions similar to those formulated in the second part of the book – the third part ultimately leads to a conclusion that the writing of Wat appears as actual work within consciousness, as an epistemologically and existentially bound project of presence-formation, not devoid, of course, of *via negativa* elements and paths.

The fourth part presents a recapitulation of the conclusions legitimising the reading-interpretative recognition of Aleksander Wat's work as a form of life.

Key words: Aleksander Wat; experience; creative process; writing; a form of life

Paweł Paszek

Aleksander Wat : une forme de vie
Étude sur l'écriture, l'expérience et la présence

R é s u m é

Le livre Aleksander Wat . *une forme de vie. Étude sur l'écriture, l'expérience et la présence* a pour sujet la problématique liée à la perception particulière de la littérature. Cette appréhension est comprise ici comme une construction profondément existentielle ainsi que linguistique, ontologique et textologique.

La thèse se compose de quatre parties. La première partie présente, d'une part, les sources historiques de l'expérience contemporaine de la création, notamment dans une forme radicale et limite (p. ex. Edward Munch, Rainer Maria Rilke, Georges Bataille, Maurice Blanchot), d'autre part, elle démontre et justifie la méthode scientifique adoptée, désignée comme lecture orientée sur l'écriture (la subjectivité, la poétologie, le procès de création, l'écriture comme forme de vie). En outre, on y expose les présuppositions de la pratique lectorale, concentrée sur des questions de l'expérience d'une écriture créatrice consistant en un vaste regroupement de structures existentielles et textuelles.

La deuxième partie propose la lecture d'une des premières œuvres de Wat – *MOI d'un côté et MOI de l'autre côté de mon petit poêle carlin en fer*. Le poème en prose de l'auteur de Lucifer au chômage est une histoire épouvantable, tant poétique que narrative, de l'épistémologie écrite (littéraire). La description d'avant-garde du voyage à l'intérieur du corps et de la psyché, cette introspection subjective et insolite, a lieu, ce qui est particulièrement intéres-

sant, devant l'aveuglante galaxie textuelle de la culture. Cette œuvre, par laquelle Wat marque ses débuts littéraires, est en même temps un exemple notable et significatif d'expérience idiosyncratique de l'écriture comprise comme métamorphose psychique et subjective ; cette dernière consiste dans une large mesure à réorganiser la vie en tant qu'existence poétologique, tenant compte des connaissances de création. L'écriture se manifeste ici sous forme de présence entre conscience et inconscience, entre corps et texte, entre une forme structurant et une vie accidentelle.

La troisième partie présente la lecture d'une œuvre de la période tardive dans l'écriture de Wat – c'est le poème *Pieśń wędrowca* (*Le Chant du voyageur*) qui est soumis à une lecture micrologique. Le poète y présente un parcours spécifique du voyageur-sujet à travers de topographies et textes. Ce voyage possède deux dimensions étroitement liées entre elles : le voyage extérieur et le voyage intérieur se reflètent dans les tissus et les textures, aux niveaux thématique et figural, dans la structure de **l'écrit** et dans la structure **du vécu**. Outre les éléments fondamentaux de la poétique intertextuelle, proche des courants d'avant-garde, menant donc aux conclusions pareilles à celles formulées dans la deuxième partie du livre, la troisième partie aboutit à la conclusion finale : l'écriture de Wat se montre comme un véritable travail dans le domaine de la conscience, comme un projet de construction de présence, lié épistémologiquement et existentiellement. Chose évidente, ce projet n'est pas libre d'éléments ni de chemins *via negativa*.

La quatrième partie propose la récapitulation des conclusions et légitimise la lecture et l'interprétation de l'œuvre d'Aleksander Wat comme une forme de vie.

M o t s   c l é s : Aleksander Wat, expérience, processus de création, écriture, forme de vie

Redaktor
Barbara Konopka

Projekt okładki, opracowanie graficzne serii
Tomasz Kipka

Korekta
Marzena Marczyk

Łamanie
Edward Wilk

Redaktor inicjujący
Paulina Janota

Nota copyrightowa obowiązująca do 31.12.2022:
Copyright © 2021 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Sprzymyamy otwartej nauce. Od 1.01.2023 publikacja dostępna na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

Wersja elektroniczna monografii zostanie opublikowana w formule wolnego dostępu
w Repozytorium Uniwersytetu Śląskiego www.rebus.us.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0001-7467-3468>
Paszek, Paweł
Aleksander Wat : forma życia : studium o pisaniu,
doświadczeniu, obecności / Paweł Paszek. -
Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,
2021. - (Oikos : komparatystyka literacka
i kulturowa ; 1)

<https://doi.org/10.31261/PN.4018>
ISBN 978-83-226-3987-0
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3988-7
(wersja elektroniczna)
ISSN 2720-1104

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa:
Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9
71-063 Szczecin

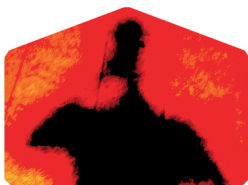
Wydanie I. Arkuszy drukarskich: 43,5. Arkuszy wydawniczych: 33,5. Publikację wydrukowano
na papierze Munken 100 g. PN 4018. Cena 94,90 zł (w tym VAT).

Oikos, jako zadanie dla poszukiwań komparatystycznych, wiąże miejsce z byciem na uboczu, w ruchu oddalania się od centrum i pochopnej wiedzy/władzy, jest powrotem do doświadczenia tego, co bliskie i dalekie jednocześnie, w obliczu splątanych okoliczności, w których jest konstruowana nasza tożsamość.

[Kup książkę](#)

Książka **Aleksander Wat: forma życia. Studium o pisaniu, doświadczeniu, obecności** koncentruje się wokół zagadnień szczególnego doświadczenia pisania twórczego, które polega na nietypowej wspólnotocie i zestroju egzystencjalnych i tekstowych struktur. Literatura jest tu rozumiana przede wszystkim jako formacja i forma życia. Pierwsza część książki przedstawia kategorię doświadczenia w nowoczesności ze szczególnym uwzględnieniem doświadczenia pisania jako praktyki kształtowania obecności i podmiotowości. Dwie następne części prezentują skrupulatną lekturę oraz interpretacje dwóch ważnych dzieł Aleksandra Wata (*JA z jednej strony i JA z drugiej strony mego mopsożelaznego piecyka* oraz *Pieśni wędrowca*). Ostatnia część książki zawiera rekapitulację i konkluzje rozważań.

ISSN 2720-1104

Cena 94,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-3988-7

9

788322 639887

Więcej o książce

[Kup książkę](#)